

теорії, історії та практики культури ДАКККіМ В.К.Скнар, зав. відділу наукового аналізу НПБ України І.О.Цуріна.

Високий професіоналізм Надії Миколаївни відзначений присвоєнням їй звання "Заслужений працівник культури України" та низкою премій та нагород. Вона, зокрема, є лауреатом обласних премій ім. М.Смотрицького та П.Фараонова; отримувала подяки Міністерства культури і туризму України, грамоти обласної державної адміністрації, обласної ради та обласного управління культури.

Вітаючи Надію Миколаївну з ювілеєм, хочеться побажати їй міцного здоров'я, що забезпечить її подальші професійні успіхи, добробуту і благополуччя, довгої і світлої долі, а в неминучій життєвській круговерті нехай завжди залишається місце для Віри, Надії і Любові.

З повагою,

колектив Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки імені М.Островського.

## ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО. АРХІВОЗНАВСТВО

УДК 930.22

### ДОКУМЕНТОЗНАВЧІ ІДЕЇ М.С. СЛОБОДЯНИКА І РОЗВИТОК СУЧАСНОГО ВІТЧИЗНЯНОГО ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

В.В.Бездрабко

У статті висвітлюються наукові погляди М.С.Слободяника щодо структури, форми, змісту документознавства. Проаналізовано судження науковця стосовно співвідношення документознавства та документології. Визначається роль і значення творчого здобутку М.С.Слободяника для розвитку наук документально-комунікаційного циклу.

Ключові слова: документознавство, документологія, наука, історіографія, М.С.Слободяник

The scientific views of M.S.Slobodyanyk concerning structure, form, and content of the documentary science have been highlighted in the article. The scientist's judgments regarding the correlation between the documentary science and documentology have been analyzed. The role and importance of M.S. Slobodyanyk's creative achievements have been determined for the documentary and communication cycle sciences development.

Якщо з часової перспективи поглянути на еволюцію наук документально-комунікаційного циклу впродовж 1990-2000-х рр., то можна беззастережно стверджувати, що вони мають стрімкий розвиток. Це виявляється у виразному нахилі до міждисциплінарних інвазій, теоретичних узагальнень, відчутних практичних здобутків, пов'язаних із функціонуванням документів. Твердження про документ як лише письмове свідчення, доказ вичерпали себе понад сто років тому, епоха однозначного трактування змісту документознавства завершилася, а його об'єктно-предметна сфера значно розширилася. Інформація, документ, життєвий цикл документа – так можна визначити основні концепти документознавчої думки вказаного відтинку часу. Що таке інформація? Чи тотожні поняття інформація і документ? Що вивчає документознавство? Де "закінчується" документознавство і "починається" документологія? Фахівці пропонують різні відповіді на ці важливі запитання, іноді полярні, але обов'язково ґрунтовно аргументовані теоріями, які започаткували новітні дискурси розвитку науки.

1990-2000-х рр. історія вітчизняного документознавства відчутно збагатилася новими іменами. Серед них чільне місце належить відомому бібліотекознавцю, книгознавцю, бібліографознавцю, д.і.н., професору Михайлу Семеновичу Слободянику (1949). Більшість творчих здобутків авторитетного науковця пов'язана з бібліотечною справою<sup>1</sup>. Утім, із-поміж інших заслужено визнаних досягнень оригінального дослідника, неабиякого ерудита й майстра пера, талановитого організатора науки, провідника модерних ідей, його дедалі частіше згадують як помітну постать серед тих, хто потужно впливає на вектори пріоритетних галузевих досліджень у документознавстві. Дійсно, складно репрезентувати історіографію сучасного вітчизняного документознавства без творчих здобутків М.С.Слободяника, багатьох успішно втілених у життя наукових ініціатив, що безпосередньо й опосередковано пов'язані з загальними документознавчими тенденціями. Незважаючи на існуючі короткі історіографічні розвідки, присвячені науковій творчості М.С.Слободяни-

ка<sup>2</sup>, комплексні дослідження наразі відсутні, що й спричинило наші старання, спрямовані на часткове заповнення лакуни.

Історіографічний огляд творчості будь-якого науковця за природою жанру завжди існує винятково в просторі дискусії. Його зміст завжди суб'єктивний (якої б об'єктивності ми при цьому не прагнули) і може бути заперечений, виходячи з інших точок зору. Усвідомлюючи це, спробуємо, узгоджуючи з власними інтелектуальними можливостями і міркуваннями, представити концепційні засади творчості М.С.Слободяника як документознавця, і в такому значенні визначити їхнє місце і роль для розвитку науки.

Життєвий шлях М.С.Слободяника, від моменту здобуття вищої освіти у Київському державному інституті культури ім. О.Корнійчука (1973) і донині, проходить через багато установ однієї базової соціальної інфраструктури – інформаційної та відповідної мережі вищих навчальних закладів. Українська філія Державного науково-дослідного інституту ремонту і експлуатації машинно-тракторного парку (1972-1978), Московський державний інститут культури (аспірантура, 1979-1981), Ташкентський державний інститут культури (1982-1985), Центральна наукова бібліотека НАН України (1986-1997) (нині – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського), Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Української академії аграрних наук (1998-2000), Київський національний університет культури і мистецтв (2000-2002), Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв (із 2002 р.), інші навчальні заклади, наукові й академічні інституції, до функціонування яких довелося долучитися М.С.Слободянику, значно вплинули на творчі пошуки вченого, розщеплення спрощеного сприйняття документа, інформаційного середовища, кумуляції в єдиній дослідницькій площині досягнень багатьох суміжних і споріднених галузей знань і їхніх пропозицій щодо розв'язання найактуальніших завдань документознавства. Різні наукові школи Європи й Азії, можливість перебування у відмінних середовищах – однодумців і критиків – мали важливе значення для раціонального пере-

гляду цілої низки усталених концепцій і тверджень. Його стратегія – фундаментальний підхід, зіставлення й аналіз наукових поглядів із коментарями, наведення паралелей між минулим і сучасним, цитування й глибокий аналіз пропозицій колег стали потужним арсеналом студій, проваджених дослідником. Це, на нашу думку, слугує вагомою підставою для тверджень про аналітичне вивчення дослідником загальновідомих наукових фактів, осмислення їхньої взаємозалежної "органічної сукупності" – явищ, розгортання внутрішньо визначальних і зовнішньо опосередкованих історичних, теоретичних (і особливо – методологічних) сюжетів, оформлення цікавих суджень у концепції про документознавство й документологію.

Помітним історіографічним фактом у творчості М.С.Слободяника є переважання до кінця 1990-х рр. праць бібліотеко-бібліографознавчого змісту, а з початком 2000-х рр. – документознавчого. Отже, перевівши увагу із бібліотечної сфери в документознавчу, М.С.Слободяник виступив із вартими уваги пропозиціями, кумулюючи в одній площині досягнення багатьох наук документально-комунікаційного циклу. Проблема міждисциплінарності в такій "іпостасі" набула нової епістемологічної вагомості, яку й спробував віднайти дослідник у документології, присвятивши їй низку праць. Узагальнення знань про документ М.С.Слободяник проводить на тлі детального розгляду документознавства як науки і навчальної дисципліни, закликаючи наукову спільноту до серйозного студіювання перспективного напрямку його розвитку – документології.

Оскільки окремих монографічних досліджень, присвячених суто документознавству, у М.С.Слободяника не зустрічаємо, то при аналізі наукових поглядів будемо послуговуватися передусім серйозними навчально-методичними розробками вченого, а також науковими публікаціями, присвяченими гостро актуальним питанням і причетними до плідних дискусій<sup>3</sup>.

Однією з перших спроб викласти авторське бачення змісту документознавства стала однойменна робоча програма для студентів

спеціальності 7.020105 "Документознавство та інформаційна діяльність", що вийшла у світ 2003 р. Розгляд робочої програми М.С.Слободяника у контексті історіографічного студіювання поглядів ученого є невід'ємною умовою створення цілісної картини наукового світогляду дослідника.

Первинний контакт між автором та будь-яким іншим читачем завжди закріплюється у вигляді вербально переданих домовленостей між учасниками процесу написання – читання, які стосувалися б своєрідних "аксіом" сприйняття, розуміння й оцінювання змісту. У цьому полягає головне призначення передмови, анотації, вступного слова, а в нашому випадку – пояснювальної записки. І хоча визначення мети і завдань у пояснювальній записці до програми не створюють цілісного уявлення про неї, проте фіксують її вузлові моменти, відштовхуючись від яких, відбувається репрезентація концепції документознавства як навчальної, а також наукової дисципліни.

Ставлячись до документознавства як базової, загальнопрофесійної дисципліни підготовки фахівців у вищій школі, переслідуючи мету – "надати цілісне уявлення про документознавство як науку, природу, сутність, соціальну роль, ознаки і властивості документа як системного об'єкта"<sup>4</sup>, М.С.Слободяник чітко визначає завдання курсу, "націлюючись" водночас на оволодіння студентами знань про документ та його поведінку на різних етапах "життя", вироблення певної дози критичного ставлення і глибшого усвідомлення еволюційних закономірностей науки. Серед основних завдань курсу "Документознавство" зустрічаємо: надання знань, необхідних для теоретичного уявлення про документознавчу науку; висвітлення основних етапів виникнення і розвитку дисципліни та дослідницького об'єкта – документа, розкриття його природи, сутності, ролі, ознак і властивостей; визначення прикладного значення документознавства, окреслення сфери застосування документації залежно від функціональності<sup>5</sup>. Перелік завдань навчальної дисципліни, яку з 2002 р. М.С.Слободяник викладає у Державній академії керівних кадрів культури і мистецтв,

– "Документознавство", – уявляються нам інтенційними актами вченого, певним кодом до розуміння її змісту.

Складовими авторської програми з документознавства є три розділи: "Документологія", "Характеристика документів як джерел інформації та засобів комунікації", "Документи на новітніх носіях", кожний із яких представляє логічно завершений тематичний цикл, блок, об'єднаний заголовковим референсом, котрий, безперечно, проливає світло на розуміння змісту кожного з них. Перш, ніж перейти до їхнього аналізу, зробимо невеличку заувагу стосовно того, що документологія розглядається М.С.Слободяником як складова частина документознавства. Відтак, основоположне співвідношення документознавство – документологія зроблено на користь першого з них, як науки ширших змісту і значення.

"Історія формування документознавства", "Концепції сучасного документознавства, його об'єкт і предмет", "Структура документознавства та його взаємозв'язки з іншими науками", "Теоретико-методологічні засади документознавства", "Документ як система", "Класифікація документів", "Методи і способи документування", "Теоретичні основи розвитку системи документальних комунікацій", "Основи теорії документних потоків" – такі теми запропонував М.С.Слободяник у розділі "Документологія". Історія, теорія документа і науки про нього, а також документально-комунікаційної сфери діяльності суспільства у всіх її проявах складають зміст документології. Розгортання поглибленого вивчення робить очевидним не нехтування при цьому й історією історії та теорії, теорією історії та теорії документа, документознавства, котре вказує на розпізнання у змістові історіографічного, загалом наукознавчого аспектів, що вигідно вирізняє такий підхід серед інших, пропонованих колегами. Своєрідним ферментом документології М.С.Слободяника стали ідеї П.Отле, активно інтерпретовані сучасними дослідниками, зокрема Г.М.Швецовою-Водкою, Н.М.Кушнарєнко, Ю.М.Столяровим та ін. Зауважимо, послуговування іншими теоріями, концепціями, у нашому розумінні, проявляється в

категорії не лише наслідування, але й опозиційної критики.

Зазначаючи в робочій програмі позиції про витоки документознавства, М.С.Слободяник, як і Н.М.Кушнарєнко<sup>6</sup>, вказують на теорію документації П.Отле<sup>7</sup>. Майже одночасно, в публікації "До питання про структуру і проблематику сучасного документознавства" професор однозначно визначає бельгійського вченого як "основоположника сучасного документознавства"<sup>8</sup>. Отже, у цьому питанні М.С.Слободянику більше імпонують погляди харківської дослідниці, аніж київського колеги С.Г.Кулешова. Розглядаючи історичні передумови виникнення науки, С.Г.Кулешов переконливо свідчить на користь діловодства й архівної справи як специфічних сфер роботи з документами, котрі, інтегруючись у II пол. XX ст., народжують нову галузь знань – документознавство. Такої ж позиції дотримуємося і ми, вважаючи трансформацію емпірично-теоретичних знань про документ вказаного проміжку часу в новітню форму існування закономірним результатом їхнього розвитку, а також очікуваним результатом міждисциплінарної взаємодії. Безперечно, переклади провідних праць зарубіжних колег, наприклад, "Керування до адміністрування" П. Отле<sup>9</sup>, виконаних у руслі народжуваної у I пол. XX ст. західноєвропейської документаційної науки, мали вплив на вітчизняну науку. Але, навряд чи він був визначальним, оскільки для вивчення, поширення й активного студіювання іншого досвіду історія не відвела часу.

Утім, на відміну від інших дослідників, М.С. Слободяник поважніше ставиться до досягнень К.Г. Мітяєва як вченого, його ролі у становленні науки, а заодно і формуванні документознавства в межах архівознавства й теорії діловодства, побіжно акцентуючи увагу на досягненнях Всесоюзного (нині – Всеросійського) науково-дослідного інституту документознавства й архівної справи та Московського державного історико-архівного інституту (нині – у складі Російського державного гуманітарного університету), неабиякому значенні установ для становлення дисципліни. Безперечно, документознав-



ство у стінах цих авторитетних закладів, передусім, було зорієнтовано на вивчення управлінської документації, її історії, теорії й ефективну організацію роботи з нею. Утім, дослідниками не заперечувалася необхідність вивчення документів будь-яких видів, що, наприклад, показово продемонструвала дискусія на конференції "Актуальні проблеми сучасного архівознавства, документознавства й організації діловодства" (травень – червень 1971 р.)<sup>10</sup>. Сприйняття документознавства як науки, котра займається вивченням винятково управлінських документів, було відкрито розкритиковано А.М.Соковою. Вчена сміливо окреслила документознавчий дослідницький об'єкт емним словосполученням – "усі документи загалом"<sup>11</sup>. Тому, ототожнення досягнень цих поважних інституцій у сфері документознавства лише з його управлінським ухилом не відповідає дійсності. А відтак, не можна спрощувати схему розвитку вітчизняної документознавчої науки, посилаючись водночас на ВНДІДАС чи МДІАІ як установи-провідники його "класичної версії".

Окремим блоком у робочій програмі подано концепції сучасного документознавства за авторством найвідоміших представників вітчизняної і зарубіжної науки – Н.М. Кушнарєнко, М.С.Слободяника, С.Г.Кулешова, Г.М.Швецової-Водки, Ю.М.Столярова<sup>12</sup>. Визначення їхнього змісту відбилося у бліц-заувагах, коротких характеристиках. Тлумачення документознавства як науки, що: 1) розробляє теоретичні засади вивчення документації, котра виникає в результаті діяльності установ та передається на архівне зберігання (концепція С.Г.Кулешова)<sup>13</sup>; 2) займається вивченням "динамічних друкованих документів, зберігання і суспільне використання яких організується бібліотеками та інформаційно-аналітичними службами" (концепції Н.М.Кушнарєнко, Ю.М.Столярова, Г.М.Швецової-Водки)<sup>14</sup>; і 3) комплекс наук, що вивчають документ – центральний змістовний елемент документної інфраструктури суспільства (концепція М.С.Слободяника)<sup>15</sup> хоча й перегукуються із-поміж собою, втім, демонструють модерні суб'єктивізовані тенденції розуміння науки, ледь уловимо

підкреслюючи проблему кризи дисципліни, викликаной "документологічним поворотом". Звісно, повністю охарактеризувати їхній зміст у розумінні науковця, посилаючись на лаконічні зауваги у програмі, неможливо. Утім, очевидним є узалежнення міркувань від основного об'єкта дослідження й аспектів його вивчення – предмета. Спільним моментом згаданих концепцій документознавства є дослідницький об'єкт – документ, а відмінним – контекст існування, який впливає на специфіку його властивостей, ознак, функційність. "Документна інфраструктура суспільства" загалом (М.С.Слободяник), управлінська сфера (С.Г.Кулешов), бібліотеки й інформаційно-аналітичні служби (Н.М.Кушнарєнко, Ю.М.Столярова, Г.М.Швецової-Водки) артикулюють не лише поняттєве значення документа, але й витворюють структуру його розуміння, інтерпретування, концепції, особливості вивчення, узгоджено з цим систематизуючи знання, висновуючи теорію науки загалом.

Аналізуючи другий розділ програми – "Характеристика документів як джерел інформації та засобів комунікації", виявляємо перелік документів, упривілейованих увагою науковця. Це – книга, періодичні та продовжувані видання, патентна й нормативно-технічна документація, неопубліковані, управлінські документи<sup>16</sup>, документи на новітніх носіях (у т.ч. електронні)<sup>17</sup>. Характерне розсіювання уваги в межах одного курсу на багатьох видах документів, котрі водночас є об'єктами дослідження різних наук, наприклад, книгознавства у випадку з книгою, пресознавства чи журналістики – періодичними чи продовжуваними виданнями, так само видає загальне документознавче (чи документологічне) спрямування курсу, підкреслює варіативність конкретики, що спричинює наближення до проблематики загальних обрисів.

Запропонована для детальнішого вивчення студентами напряму підготовки "Документознавство та інформаційна діяльність" тема "Структура документознавства та його взаємозв'язки з іншими науками" конкретизувала зміст концепцій науки стосовно її

складових, супідрядності, ієрархії відносин між ними. І, якщо інтерпретація структури загального документознавства обмежується лаконічним зауваженням про її метанауковий, інтегральний характер, то представлення структури спеціального документознавства виявляється через напрями формальної диференціації, види документів, їхню сферу побутування, "галузі документознавчих досліджень". Завдяки простому переліку ознак поділу документознавства на структурні одиниці у випадку констатування складових дисципліни, згідно з баченням Н.М.Кушнарєнко, учений яскраво демонструє "перевантаженисть критеріями", у результаті якого маємо різної значущості і значення утворення, що виникли через: 1) диференціацію за соціальним призначенням; 2) видові ознаки документів; 3) функційні особливості документації; 4) галузі документознавчих досліджень. М.С.Слободяник не погоджується зі ставленням Н.М. Кушнарєнко до документознавства як "метанауки для бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства та інших споріднених наук... кожна із яких має власний складний об'єкт, а документ є лише його частиною"<sup>18</sup>, а, коментуючи бачення структури досліджуваної науки С.Г.Кулєшовим, ставить під сумнів орієнтування спеціального документознавства на вивчення видів документів, що функціонують лише у певній сфері практичної роботи з ними<sup>19</sup>. Роблячи виклик колегам у вигляді незгоди з їхнім баченням структури документознавства, М.С.Слободяник запропонував для обговорення широкою науковою громадою власне розуміння механізмів витворення визначального середовища для формування науки, складних зв'язків між дисциплінами документально-комунікаційного циклу і, що найважливіше в умовах інформатизації суспільства, залежностей організації роботи з документами від новітніх теоретичних, неапробованих ідей.

"Орієнтація на документознавчі галузі знань" послугувала підставою у тлумаченнях М.С.Слободяником власного розуміння структури спеціального документознавства. Теорія документальних комунікацій, теорія документних потоків, документне фондо-знавство,

управлінське документознавство, електронне документознавство, теорія та історія діловодства, на думку розробника програми, складають спеціальне відгалуження документознавства<sup>20</sup>. В інших роботах міркування М.С.Слободяника знайдуть підтвердження, коментарі і розвиток<sup>21</sup>. Утім, незмінним залишатиметься зарахування до "структурних одиниць спеціального документознавства" складових ширшого і вужчого значення, виокремлених на підставі галузевої ознаки у межах різних дисциплін або їхніх комплексів.

Показовими для визначення місця документознавства в середовищі наук документально-комунікаційного циклу є бачення науковцем суміжних і споріднених з ним наукових дисциплін. Серед перших називається когнітологія, теорія соціальних комунікацій, бібліотекознавство, інформатика, патентознавство, що вказує на природну сумісність документознавства з інформаційними науками, а також особливу вибірковість, вмотивовану нерівнозначними селективними критеріями. Суміжність досягається за рахунок того, що "документ виступає складовою об'єкта" вивчення<sup>22</sup>. З огляду на це, констатуємо факт обмеженого списку таких дисциплін. Не маючи додаткових авторських коментарів стосовно цього, припустимо, що це пов'язано з більшим ступенем організаційного оформлення, усталеністю теорії, практичної сфери застосування цих знань та оберненим продукуванням новітніх ідей.

Спорідненими за об'єктно-предметною сферою досліджень М.С. Слободяник називає різні за рівнем конституювання науки – документографознавство<sup>23</sup> та джерелознавство<sup>24</sup>. Підставою для подібного міркування вчений вважає "спільний із документознавством об'єкт" вивчення<sup>25</sup>. Якщо джерелознавство має усталений статус у сонмі наук, то з означенням природи і змісту документографознавства набагато складніше. Позірно виокремлюємо три лексеми (до того ж, різного походження), що "взяли участь" у творенні цього поняття: документ, знання, (від грецької – писати, креслити, зображувати). Загалом у складі інших слів відповідає поняттям письмо, почерк, креслення, малювання

<sup>26</sup>. У разі буквального пояснення документографознавства, із позицій етимології, визначення його змісту звучало б наступним чином – наука про письмо документа. Утім, або ж ідеться про палеографію, або ж про те, що тлумачення нами терміна документографознавство не відповідає авторському розумінню. Могли б мати ще один варіант, коли б ішлося про документографію як науку про опис документа. Таке тлумачення уможливило б одиниця складного слова – графія. Зрештою, в цьому контексті документографія на рівні з'ясування змісту поняття уподібнюється до археографії, бібліографії настільки, що складно виявити між ними відмінність. Оскільки у працях М.С.Слободяника не знаходимо коментарів стосовно змісту і значення документографознавства, а тим паче про його зв'язки із документознавством, залишимо питання співвідношення між ними без додаткових зауваг.

Окремо поціновано зв'язки з історичними дисциплінами – архівознавством, кодикологією, дипломатикою, палеографією, пам'яткознавством, зосередженими на всебічному вивченні історичних, здебільшого рукописних документів, що цілком справедливо, згідно з міркуваннями М.С.Слободяника, впливає на збагачення теоретико-методичного інструментарію й оновлення проблематики документознавчих досліджень<sup>27</sup>. І, якщо спеціальні історичні дисципліни зараховуються до тих, котрі покликані розв'язувати часткові історичні аспекти документознавства, то узагальнюючою для нього наукою називається інформаціологія<sup>28</sup>. Головним аргументом водночас виступає "визначальне значення" інформаційної складової документа<sup>29</sup>. Не зайвим виявилось б з'ясування співвідношення між інформаціологією і документологією, виявлення відмінного і спільного, локального й загального, специфічного й універсального у їхньому змісті. Парадигма цих знань склала б картину винятково важливого дискурсу для наук документально-комунікаційного циклу. Втім, у доробку М.С.Слободяника трапляються лише побіжні зауваження стосовно інформаціології, що створює ситуацію багатозначності, незавершеності тлумачень, відкритого діалогу.

Таким чином, представлення структури документознавства відбувається із дотриманням М.С.Слободяником двох основоположних принципів: міждисциплінарної природи походження науки і комплексності її змісту. Для оцінювання значення документознавства для наук документально-комунікаційного циклу вчений обирає найбільш надійний шлях – виокремлення суміжних і споріднених дисциплін, список яких виявляється невеликим. Проблема співвідношення між ними і документознавством залишається відкритою, адже М.С.Слободяник не наважується на однозначну відповідь, що свідчить про складність її розв'язання. Цього не сталося ні в навчальній робочій програмі з документознавства, ні в інших працях відомого науковця.

Актуалізуємо ще одну частину тексту програми автора – "Теоретико-методологічні засади документознавства". Увага студентів акцентується на пізнавальних можливостях системного, структурного, функційного, інформаційного, діяльнісного, модельного, історико-генетичного підходів, а серед методів документознавчих студіювань називаються: аналіз і синтез, дедукція й індукція, статистико-математичний, історико-порівняльний, класифікаційний, коцитатний, контент-аналіз<sup>30</sup>. Враховуючи міждисциплінарний характер документознавства, автор пропонує методи різного порядку і призначення, застосування яких має відбуватися за умов дотримання вихідних принципів методології дослідження. Серед них – принципи історизму, об'єктивності, всебічності та цілісності. Лише різноплановий науково-методичний арсенал, на думку М.С.Слободяника, здатний виконати місію науки – загальне вивчення документа, середовищ його створення й функціонування.

Підсумовуючи міркування щодо програми курсу "Документознавство" М.С.Слободяника, зауважимо таке. По-перше, маємо приклад удакої комбінації приблизно в рівних частинах документології і спеціального документознавства, що забезпечує адекватне відбиття структури й змісту дисципліни на рівні дидактичного матеріалу. По-друге, успішна інтерпретація новітніх творчих досягнень колег

(С.Г.Кулешов, Н.М.Кушнарєнко, Ю.М. Столяров, Г.М. Швецова-Водка), опертя теорії документознавства на системи їхніх поглядів, закорінених у міцну наукову традицію та відкритих для модерних ідейних інвазій. Потрєте, адаптуючи інтелектуальні ідеї до найдоступнішого сприйняття студентів, і, враховуючи специфіку розробки, збережено найскладніші дискурси науки, наприклад, документологічний.

Незважаючи на специфіку викладу інформації у навчальних програмах у вигляді коротких тезових положень, зрозуміло, що документознавчим об'єктом для М.С.Слободяника виступає документ у найширшому значенні, як "центральний змістовий елемент документної інфраструктури"<sup>31</sup>. Звідси дослідник виводить соціальне призначення науки – "наукове забезпечення функціонування документної інфраструктури суспільства"<sup>32</sup>. У світлі цієї домінанти М.С. Слободяник презентує зміст документознавства як науки, а окремі зауваження стосовно структури розкривають найважливіші взаємозалежні протиріччя – між загальним і спеціальним, універсальним і частковим – фрагментом об'єкта, зануреного в безперервні інформаційні процеси, й глобалізацією предметних знань про інформацію. Гадаємо, що з часом з'являться нові навчальні праці у виконанні відомого дослідника, які розвинуть і конкретизують концепцію документознавства М.С.Слободяника. Цікаво було б відстежити, як саме ідеї вченого здолають час, і, "змагаючись за виживання" з іншими конкурентними міркуваннями, еволюціонізують, впливаючи на них або пристосовуючись до них. А доки цього не сталося, згадаймо принагідно ще одну працю М.С.Слободяника, опубліковану у "Віснику Книжкової палати" (2003), котра підтримала тяглисть "часописної документознавчої науки" – "Структура сучасного документознавства". Конкретизація М.С.Слободяником позиції програми курсу дозволила зробити більш розлогі коментарі, оскільки специфіка жанру попередньої авторської розробки, а також свідоме уникнення неправильних уявлень про концепцію документознавства відомого вченого на основі лаконічних фраз, речень, стримували нас у цьо-

му.

Авторське роз'яснення терміна документознавство усуває проблему опосередкованої дешифрації його змісту. Відтак, під документознавством М.С.Слободяник розуміє комплекс наукових дисциплін, орієнтованих на всебічне вивчення документа в широкому контексті; а також різноманітних утворень документів, що формують документну інфраструктуру суспільства (виокремлено – М.С.С.)<sup>33</sup>. Погодьмося із С.Г.Кулешовим, що таке визначення створює простір для умовиводів про "контекст" (імовірно, існування) документа, його "різноманітні утворення", котрі інституціоналізують документну інфраструктуру суспільства<sup>34</sup>.

Потребує додаткового коментаря пояснення М.С.Слободяником документознавства як комплексу наукових дисциплін<sup>35</sup>. Водночас роздуми М.С.Слободяника тяжіють до наголошування на ознаці входження наукових дисциплін у комплекс наук – "високий рівень їхньої автономності, можливість виходу з комплексу і включення до іншої системи наук"<sup>36</sup>. "Високий рівень автономності" дисципліни передбачає завершеність її конституювання. За таких умов можна засумніватися у правомірності належності цих дисциплін до документознавства, а, отже, питання пропонуваної структури науки дійсно залишається відкритим для критичного осмислення, конструктивного обговорення й продовження.

Родовий термін комплекс походить від латинського слова *complexus*, що первісно означало поєднання, зв'язок. Із часом приходить інше розуміння комплексу як сукупності предметів, дій, якостей чи явищ, що становлять єдине ціле<sup>37</sup>. Тлумачення комплексу наук як єдиного цілого, логічно визначеного і пов'язаного об'єднання закріпилося в науко-знавстві. Інакше кажучи, твердження про документознавство як про комплекс наукових дисциплін, можна дешифрувати через трактування його як єдиного, цілісного об'єднання наук, до того ж не механічно сполученого і незалежно співіснуючого, а інтегрованого за логікою комплексності. Таким чином, раціональним висновком із міркувань М.С.Слободяника є мимовільне визнання доку-



ментознавства вже інтегрованою наукою і, звісно, про документ.

Оцінюючи тенденції розвитку вітчизняного документознавства у світовому процесі (із посиланням на П.Отле і теорію документації)<sup>38</sup>, існування різних точок зору стосовно його структури, зокрема Н.М. Кушнарєнко і С.Г. Кулєшова, М.С. Слободяник окреслює власне бачення об'єктної сфери документознавства. Основоположним моментом водночас виступає твердження про документ як центральний об'єкт науки<sup>39</sup>. Коментуючи зміст документа, дослідник окреслює суттєві моменти для розуміння дисципліни, що його вивчає. Передусім, ідеться про чітке заперечення отождоженнь документа й інформації, а також – документної, соціальної інформації. Цікавлячись полемічним сюжетом стосовно поняттєвого значення кожного з них, автор аргументовано розвиває думку про те, що будь-яка документна інформація є соціальною, втім, не всяка соціальна інформація є документною<sup>40</sup>. Він твердить, що соціальна інформація "стає документною лише у результаті специфічного виду людської діяльності – документування (фіксації інформації)"<sup>41</sup>, що підтверджує класичні постулати соціальної інформатики.

Прагнучи описати структуру документа як системи, М.С.Слободяник виокремлює такі складові: матеріальний об'єкт, інформаційне наповнення і комунікаційна орієнтованість<sup>42</sup>. Ця умова позначилася на авторському положенні стосовно того, що документознавство всебічно вивчає документ і сферу його функціонування, які взаємовитворюють зміст один одного. Тоді актуальним є питання про те, чи всі документи, згідно з концепцією М.С.Слободяника, є об'єктами вивчення документознавства? Пошук відповіді на нього значно полегшує безпосередній коментар професора про те, що "документознавство вивчає максимально широке коло документів на різних носіях і потреби суспільства в інформації, що передається з допомогою цих документів у просторі і часі"<sup>43</sup>. Відтак, фраза "максимально широке коло документів", відповідно до засад формальної логіки, означає, що багато, та далеко не всі документи

є об'єктом вивчення документознавства. І лише перелік дисциплін, що складають, на думку професора, спеціальне відгалуження в документознавстві, дозволяє нам уточнити, які саме документи вивчає наука. З огляду на заявлений професором список маємо лише управлінський та електронний документи, що значно вужче, ніж у робочій програмі для студентів спеціальності "Документознавство та інформаційна діяльність" (2003). За таких умов під великий сумнів підпадає статус документології як інтегральної (інтегруючої) дисципліни, котра мала б узагальнювати історичні, теоретичні, науково-методичні, технологічні надбання спеціальних видів документознавства. Щоправда, поза галузями знань, присвячених окремим видам документації, спеціальна частина містить ще й ті наукові дисципліни, зміст яких, передусім, пов'язаний із комунікативною функцією документів чи особливим статусом їхнього побутування. Це – теорія документальних комунікацій, теорія документних потоків, документне фондознавство, що підтверджує висновок ученого про об'єктно-предметну сферу документознавства, основні завдання і напрями дослідження, сфокусовані на документі та документально-комунікаційній сфері суспільної діяльності. Наявність із-поміж складових документознавства документного фондознавства породжує думку про вплив бібліотекознавства на його структурування.

Власне, М.С.Слободяник не заперечує цього факту, пропонуючи "використовувати для розв'язання документознавчого завдання здобутків у царині визначення структури книгознавства"<sup>44</sup>. Очевидно, пропозиція варта уваги в наукознавчому аспекті, втім, справедливо буде не калькувати механічно досвід іншої науки, котра, за визначенням дослідника, має інший дисциплінарний обсяг. Таку невідповідність добре ілюструє випадок із тим самим документним фондознавством. Як зазначає С.Г.Кулєшов, документаційні фонди як факт властиві бібліотекам, архівам, службам діловодства, а також науково-технічної інформації, музейним установам<sup>45</sup>. У кожному конкретному випадку, залежно від сфери функціонування, очевидною є відмінність їхніх наукових засад

комплектування, розміщення, обліку, користування тощо, а тому "поєднання відповідних розділів бібліотекознавства, архівознавства та теорії діловодства може бути тільки штучним"<sup>46</sup>.

Інформаційний підхід до тлумачення змісту основного об'єкта дослідження оприсутнив сутнісне розрізнення М.С.Слободяником документології й інформацієлогії<sup>47</sup>. Намагання побудувати модель співвідношення призвело до повторного твердження про фундаментальність інформацієлогії як науки для документознавства<sup>48</sup>. Приєднуємося до зауваги С.Г.Кулешова щодо сумнівності вторинності чи похідності, підпорядкованості документознавства почасти лише декларованій науці, теоретичні основи якої мають бути ще обговорені<sup>49</sup>. Ще складніше розібратися у цьому контексті стосовно характеру зв'язків між інформацієлогією, документологією і спеціальним документознавством і, знову ж таки, через нез'ясованість змісту і статусу кожного з них.

М.С. Слободяник також спробував опрацювати предмет і проблематику досліджень спеціальних документознавчих дисциплін, місце і роль конкретних напрямів практичної діяльності для документально-комунікаційної сфери. Науковець встановив концепційну паралель між складовими спеціального відгалуження документознавства, зокрема теорією документальних комунікацій, документним фондознавством, теорією документних потоків, електронним і управлінським документознавством, теорією й історією діловодства в руслі спеціального документознавства<sup>50</sup>. У наявному способі їхньої репрезентації є багато цікавих, оригінальних ідей, вартих продуктивного осмислення, прийняття і пропагування. Утім, констатуємо недостатність аргументів на користь безперечного схвалення пропонованої структури спеціального документознавства. Приєднуючись до міркувань колег, справедливо вкажемо на такі неоднозначні пояснення, наприклад, щодо усталеності теорії документальних комунікацій і теорії документних потоків як наукових дисциплін, правомірності зарахування теорії й історії діловодства до спеціальних історичних дисциплін, узалежнення розвит-

ку електронного документознавства лише від інформатики, бібліотекознавства, архівознавства, а управлінського – винятково від теорії менеджменту та інформацієлогії тощо. Прагнення "легітимізувати" авторську концепцію структури документознавства одночасно не ігнорує недостатню розробленість питання, а тому прикінцева фраза М.С.Слободяника про відкритість змінності пропонованого варіанта дисциплінарної форми існування документознавства фактично підтверджує сподівання науковця на увагу до власних міркувань і розгортання діалогу, конструктивну критику.

Цікавим є ще один напрямок студіювання досліджуваного творчого доробку шановного професора. Це – його дослідження з документології, спрямовані на найбільші універсальні узагальнення, щоправда, неприйнятні для епохи постмодерну за визначенням. Проте позачасово актуальні питання стимулюють тяглість інтересу до універсальності. Як активному провіднику документології, М.С.Слободянику належить значний науковий доробок, присвячений різноаспектному висвітленню проблеми. Більшість із нього знайшла місце у періодичних виданнях і матеріалах різномасштабних конференцій<sup>51</sup>. Він є також автором першої енциклопедичної статті про документологію, гадаємо, не лише у вітчизняній науці, але й у науці країн пострадянського простору. Допис містить повторення й уточнення висловлених раніше міркувань щодо її структури, змісту, об'єкта, предмета, значення, місця, ролі серед наук документально-комунікаційного циклу<sup>52</sup>.

Найповнішу репрезентацію документологічних ідей цього дослідника містить часопис "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія"<sup>53</sup>. Долучаючись до активного обговорення документологічної теми, М.С.Слободяник робить спробу, відштовхуючись від компаративного порівняння її з документознавством, виявити зміст, встановити смислові межі, значення, об'єктно-предметну сферу. Повторімося, що саме у складі документознавства науковець виокремлює документологію – інтегруючу наукову дисципліну, яка має відчутний метанауковий характер "як для документознавчих дисциплін, так і для

споріднених і суміжних наук, що також вивчають документ як одну зі складових власного об'єкта (бібліотекознавство, бібліографознавство тощо)"<sup>54</sup>. У результаті цього стратегічного прийому маємо трактування документознавства як комплексу наукових дисциплін, який у майбутньому інтегрується в єдину науку про документ<sup>55</sup>. Отже, інтегрована єдина наука про документ – це справа майбутнього, таким чином, про її існування наразі говорити не доводиться.

Умовою комплексного розташування різних дисциплін у межах певного дисциплінарного об'єднання, існування інтегруючої наукової дисципліни метанаукового характеру – документології, на думку дослідника, є спільні теоретико-методологічні засади, витоки, історія<sup>56</sup>. З огляду на це, припустимо, що для М.С.Слободяника документологія є інтегрованим утворенням метанаукового характеру, що ґрунтується на документознавстві. Утім, за такими поясненнями розвивається сенс подібного і відмінного між документологією та документознавством, що вкотре засвідчує неусталеність статусу документології в сучасній науці.

Справедливість наших припущень підтверджується окресленням науковцем у рамках документознавства двох напрямів "єдиної науки", які співвідносяться як загальне і часткове<sup>57</sup>. Прихильно ставлячись до позиції С.Г.Кулешова – виокремити в документознавстві теоретичну частину "під документологію", М.С.Слободяник пристає на пропозицію Ю.М.Столярова, зміст якої полягає в необхідному і перспективному обговоренні "стратегічного напрямку її розвитку від діловодства – до документознавства, від документознавства – до документології"<sup>58</sup>. Уточнення вітчизняним документознавцем пропонує російським колегою міркувань відбувається за схемою: від комплексу наук про документ – до комплексної прикладної науки, документознавства, а від неї – до фундаментальної науки – документології (підкреслено – М.С. Слободяником)<sup>59</sup>, що суперечить визнанням науковим загалом уявленням про природу, походження документознавства. Екстраполюючи уточнення на

пропозицію схеми розвитку Ю.М.Столярова, маємо діловодство як комплекс наук про документ, документознавство – комплексною прикладною наукою, а документологію – фундаментальною наукою, що постає з документознавства. Видається дивним перехід від комплексу наук про документ до прикладної, а потім "фундаментальної науки про документ, яка зможе з наукознавчої точки зору відноситися до категорії "велика наука" (на відміну від документознавства)<sup>60</sup>. До того ж, на нашу думку, варто погодитися з тим, що "комплекс наук" не може сприйматися як "мала наука". Інакше кажучи, або документознавство не є комплексом наук про документ (згідно з міркуваннями М.С.Слободяника), що заперечує інші твердження вченого, або ж комплекс наук не може називатися "малою наукою". Відмовляючись від коментування суперечливості, констатуємо справедливість ставлення до комплексу наук як до "великої науки".

Невід'ємною умовою розуміння концепції документології у виконанні М.С.Слободяника є з'ясування тлумачень науковцем об'єкта, предмета, головних наукових напрямів, дослідницьких завдань науки. Об'єктом документології для вченого є Документ – Користувач (підкреслено – М.С. Слободяником), який "передбачає дослідження документа в широкому значенні... як основного змістовного елемента документної інфраструктури суспільства"<sup>61</sup>. Пояснюючи об'єкт і предмет документології, автор акцентує увагу на функціональному значенні документа, а звідси – виводить твердження про її зміст, що вивчає не лише "максимально широке коло документів на різних носіях", але й "потреби суспільства і особистості в інформації та системи, методи і прогресивні технології задоволення інформаційних потреб користувачів"<sup>62</sup>. Рішення М.С.Слободяника щодо необхідності включення в об'єктну сферу документології середовища створення, функціонування документа уподібнює його концепцію документології під цим кутом зору до тверджень С.Г.Кулешова.

Предметом документології, на думку М.С.Слободяника, є закономірності функціонування документів і документоутворень як

каналів соціальних комунікацій, що орієнтовані на задоволення потреб суспільства і користувачів у поточній і ретроспективній документній інформації<sup>63</sup>. Відчутним є акцент на змістовій (у М.С.Слободяника – змістовній), інформаційній складовій документа, що дає підстави науковцю вважати інформологію (у М.С.Слободяника – інформаціологію) фундаментальною щодо документології наукою<sup>64</sup>. Отже, говорячи про співвідношення документознавства, документології, інформології, з огляду на міркування М.С. Слободяника, найширшою у цьому ряду за смисловими межами, утвореними об'єктом дослідження, є інформаціологія, а найвужчим – документознавство. Таке бачення їхньої підпорядкованості доводить обстоювання М.С.Слободяником знаходження документознавства у сітці інформаційних наук.

Структурно документологія М.С. Слободяника складається з таких частин:

- 1) теорія документознавства, документа та документної інфраструктури суспільства;
- 2) історія документознавства і документа.

Виокремлення напрямів розроблення документології у М.С.Слободяника відбувається за різними науковими критеріями їхньої ідентифікації. В одному випадку – це тематично-проблемний підхід, в іншому – документно-видовий<sup>65</sup>. До теоретичної частини проблемних студій наукової дисципліни належать: розвиток категоріально-понятійного апарату; формування системи знань про документ, його функції, структуру, ознаки і властивості; обґрунтування структури, функцій, місця документології в системі наук, розроблення її теоретико-методологічного інструментарію; визначення й обґрунтування законів і закономірностей еволюції; класифікація, типологія документів і документоутворень; вивчення документних потреб суспільства й особистості, особливостей документно-інформаційної діяльності в різних соціальних сферах і інституціях; аналіз закономірностей і сутнісних специфічних ознак, властивостей документної інфраструктури; обґрунтування змісту, структури, основних напрямів трансформації системи документальних комунікацій;

обґрунтування сутності, властивостей, структури і функцій документних потоків тощо. До історичної частини документології М.С.Слободяник зараховує дослідження, пов'язані з вивченням еволюції документа, систем та окремих каналів документальних комунікацій на різних етапах розвитку суспільства, основних етапів розвитку документних потоків, документальних фондів; генезису носіїв інформації; історії діловодства і т. ін.

Із представницького за обсягом переліку завдань загальної документології можна дійти висновку, що в єдиному потоці розглядаються дійсно загальні питання дослідження теорії документа: термінологія, саморефлексія науки, функції документа, його ознаки і властивості, класифікація, типологія тощо, а також питання зі сфери діловодства, документального забезпечення управління, інформаційного забезпечення суспільства тощо. Особливі "документологічні наміри" М.С.Слободяника щодо привласнення історії, теорії управлінського документознавства, практики діловодства, архівознавства, бібліотекознавства вказують на наявність у її структурі "спеціальної" частини. Це ускладнює однозначне сприйняття змісту документології і фактично дає неабиякі підстави для її ототожнення з документознавством. Принагідне питання Г.М.Швецової-Водки в контексті суджень М.С.Слободяника про те, чи замінить документологія сучасне документознавство, чи перебуватиме в його складі, залишається без відповіді. Чи випадковим є цей факт? Вважаємо, що ні, оскільки природа, теоретичні засади документології потребують чіткішого осмислення, серйозного розроблення. Детерміновані закономірним розвитком документознавства міркування М.С.Слободяника мимоволі виводять на інше твердження – знову про завчасність констатації документології в теперішньому часі. Видається недостатньо доцільним "об'єднання зусиль для створення теоретико-методологічної та організаційної бази для збереження цілісності науки про документ і набуття нею якісно нового статусу"<sup>66</sup>. Будь-яка наука, як і наука загалом, живе, крім бажань її суб'єктів, за власними законами існування, а тому прагнення



науковців зберегти цілісність, якісно оновити зміст мають бути підкріплені відповідними практикою, досвідом, щоби не спотворити природний розвиток.

За іншими публікаціями М.С.Слободяника, котрі з'явилися пізніше, простежуємо уточнення потенційно продуктивних ідей і відмову від тих, що потребували кореляції й були переглянуті автором докорінним чином<sup>67</sup>, а також потужне обговорення поглядів професора в колах фахівців<sup>68</sup>. Зокрема, категорично стверджується перспективність осмислення документології як загального документознавства в межах документознавства, переглядається у сторону збільшення перелік видів документів, що вивчаються спеціальним документознавством, визначення інформаціології фундаментальною наукою у відношенні уже до документології, а не документознавства, ширше висвітлюється зміст зв'язків між документологією і складовими спеціального документознавства (теорія документальних комунікацій, електронне документознавство, діловодство, документне фондознавство, управлінське документознавство), заперечується конституційованість загального документознавства на сучасному етапі й авторитетно утверджується така можливість найближчим часом<sup>69</sup>. Слушні пропозиції колег були сприйняті та успішно опрацьовані М.С.Слободяником у вигляді авторської концепції, що стало ефективною розв'язкою сприйняття критики з користю для справи – розвитку документознавства як науки та навчальної дисципліни. Загалом пізніші праці дослідника відзначаються послідовнішим прагматизмом, більшою узгодженістю бінарних позицій на рівні структури і змісту документознавства (наприклад, загальне – спеціальне, цілісне – фрагментарне, внутрішнє – зовнішнє), усуненням термінологічних протиріч, завбачливою відсутністю безапеляційних тверджень, "внутрішньою мудрістю творця тексту" (де Ман), тобто,

здатністю упереджувати власні вади тощо. Такою, приміром, є енциклопедична стаття про документологію, що знайшла місце в "Українській архівній енциклопедії"<sup>70</sup>.

Окрім постійних оперативних виступів з приводу найактуальніших питань документознавчої проблематики у фаховій періодиці, М.С.Слободяник бере найактивнішу участь у розвитку повноцінної наукової інфраструктури – конференції, видавничі діяльність, підготовка стандартів освітнього напрямку "Документознавство та інформаційна діяльність". Приміром, заслужене визнання отримали щорічні міжнародні науково-теоретичні й практичні конференції "Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики" (проводяться щорічно з 2002 р.), які актуалізують складні, важливі питання галузі<sup>71</sup>, а також фаховий часопис – "Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія" (видається з 2004 р.), котрому вдалося відбутися як міждисциплінарному виданню, координуючим діяльність і взаємодію спеціалістів найрізноманітніших сфер науки, дотичних до бібліотекознавства, документознавства, інформології. Як головний редактор, М.С.Слободяник став автором передовиць часопису, що обстоюють пріоритетність розроблення теоретичних питань наук документально-комунікаційного циклу, їхньої органічної апробації у сфері практичної роботи з документами, соціальних комунікацій<sup>72</sup>, а віднедавна – й активним провідником моралі в науці<sup>73</sup>.

Загалом бібліографія науковця налічує близько 180 позицій, що яскраво відображають наукові уподобання, інтереси дослідника. Захоплення останнім часом документознавчими студіями актуалізувало надважливу проблематику, розв'язання якої триває. Авторські пошуки відповіді на галузеві питання відверто демонструють їхню складність. І лише на тлі колективних старань очевидними ста-

ють досягнення окремих дослідників, котрі індивідуалізують спільні зусилля уособленою виразністю й нівелюють особисте задля визнання досягнень наукової громади, обмеженої часом істини.

Ідеї М.С.Слободяника знайшли відлуння у багатьох працях дослідників і значно вплинули на розвиток документознавчої думки. Ініційовані освітні проекти у вищій школі, модерні визначення змісту наукової спеціальності 27.00.02 "Документознавство, архівознавство", успішна підготовка наукових кадрів (О.Г.Кириленко, Л.О.Черепуха, В.П.Ярошук, О.Б.Виноградова, Т.В.Коваль, Л.А.Пинда, С.Л.Зворський, Л.С.Прокопенко, І.П.Петрова, В.В.Рудюк та ін.), участь у їхній атестації, втілення в життя багатьох видавничих проектів тощо стали невід'ємною рисою узагальнюю-

чого історіографічного образу М.С.Слободяника як науковця.

Історіографічна школа Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна, в якій ми навчалися, виплекана кафедрою історіографії, джерелознавства та археології, котра стала першим місцем нашого досвіду викладання документознавства, уможливили саме такий і цей штрих до історіографії науки, народжений бажанням поділитися із колегами ще одним історіографічним ескізом, цього разу присвяченим М.С.Слободянику. Сподіваємося, що наш скромний начерк послугує у майбутньому створенню повноцінного полотна під назвою "Історіографія документознавства".

<sup>1</sup> Михайло Семенович Слободяник : біобібліографічний покажчик / уклад.: М.Б.Проценко; авт. вступ. ст.: М.І.Сенченко, Г.В.Власова; Кн. палата України імені Івана Федорова. – К.: Кн. палата України імені Івана Федорова, 2005. – 40 с.

<sup>2</sup> Слободяник Михаил Семёнович // Кто есть кто на академическом Олимпе : справочник / Междунар. акад. информатизации. Отд-ние "Библиотековедение". – М., 2004. – С. 125-128; Слободяник Михайло Семенович // Кто є хто у видавничій і бібліотечній справі / Кн. палата України. – К., 1999. – С. 128-129; Слободяник Михайло Семенович // Українські історики ХХ ст. : біобібліограф. довід. – К.; Л., 2003. – С. 293-294; Павлуша Т.П. Бібліотекознавець Михайло Слободяник / Т.П.Павлуша // Бібл. вісн. – 2000. – № 4. – С. 55-56 та ін.

<sup>3</sup> Бездрабко В. Термінологічні студії у сучасному вітчизняному документознавстві (1990-і – початок 2000-х рр.) // Термінологія документознавства та суміжних галузей знань : зб наук. праць / за заг. ред. В.В. Бездрабко. – К., 2007. – С. 32-33.

<sup>4</sup> Документознавство : робоча програма для студентів спеціальності 7.020105 "Документознавство та інформаційна діяльність" / укл. М.С. Слободяник. – К.: ДАКККіМ, 2003. – С. 3.

<sup>5</sup> Там само.

<sup>6</sup> Кушнаренко Н.Н. Документоведение : ученик / Н.Н.Кушнаренко. – К.: Знання, 2000. – С. 21.

<sup>7</sup> Документознавство: робоча програма ... – С. 7.

<sup>8</sup> Слободяник М.С. До питання про структуру і проблематику сучасного документознавства / М.С.Слободяник // Документознавство та інформаційна діяльність: наука, освіта, практика : матеріали наук. конф. 18 грудня 2002 року. – К., 2003. – С. 51.

<sup>9</sup> Отле П. Руководство к администрированию / П.Отле; пер. с франц. – М., 1924. – 85 с.

<sup>10</sup> Сырченко Л.Г. Обсуждение актуальных проблем архивоведения и документоведения / Л.Г.Сырченко // Труды МГИАИ. – 1972. – Т. 29. – С. 268-286.

<sup>11</sup> Там само.

<sup>12</sup> Документознавство : робоча програма ... – С. 7-8.

<sup>13</sup> Там само. – С. 8.

<sup>14</sup> Там само.

<sup>15</sup> Там само.

<sup>16</sup> Очевидно, більшість управлінської документації належить до неопублікованих документів.

<sup>17</sup> Там само. – С. 5.

<sup>18</sup> Слободяник М.С. До питання про структуру і проблематику сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 51.

<sup>19</sup> Там само.

<sup>20</sup> Документознавство : робоча програма ... – С. 8.

- 21 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства / М.С.Слободяник // Вісн. книжкової палати. – 2003. – № 4. – С. 18-21.
- 22 Слободяник М.С. До питання про структуру і проблематику сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 52.
- 23 Пізніше, в публікації "До питання структуризації комунікаційних наук" М.С.Слободяник зробив термінологічну коректуру щодо понять "документографознавство" та "інформацієлогія". Приміром, замість уживаного тут "документографознавства" М.С.Слободяник вдається до оперування "документографією", а у випадку з інформацієлогією було зроблено поправку на її синонімічність до "інформології" (Слободяник М. До питання структуризації комунікаційних наук // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 2. – С. 5.)
- 24 Документознавство : робоча програма... – С. 8.
- 25 Слободяник М.С. До питання про структуру і проблематику сучасного ... / М.С.Слободяник. – С. 52.
- 26 Словник іншомовних слів / за ред. акад. АН УРСР О.С.Мельничука. Вид 2-е, випр. і доповнене. – К.: Головред УРЕ, 1985. – С. 222.
- 27 Слободяник М.С. До питання про структуру і проблематику сучасного документознавства ... / М.С.Слободяник. – С. 52.
- 28 Тут і далі зберігається термінологія М.С.Слободяника.
- 29 Там само.
- 30 Документознавство : робоча програма... – С. 9.
- 31 Слободяник М.С. До питання про структуру і проблематику сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 51.
- 32 Там само. – С. 52.
- 33 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 19.
- 34 Кулешов С.Г. Новий погляд на структуру документознавства / С.Г. Кулешов // Вісн. Кн. палати. – 2003. – № 10. – С. 26.
- 35 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 19; Його ж. Документологія: зміст, перспективи... – С. 5.
- 36 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 19.
- 37 Словник іншомовних слів / за ред. акад. О.С. Мельничука. – К.: ГР УРЕ, 1985. – С. 431.
- 38 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 18.
- 39 Там само.
- 40 Там само.
- 41 Там само. – С. 18-19.
- 42 Там само. – С. 19.
- 43 Там само. – С. 18.
- 44 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 19.
- 45 Кулешов С.Г. Новий погляд на структуру документознавства... / С.Г.Кулешов. – С. 26.
- 46 Там само.
- 47 Нам звичніше вживання терміна "інформологія".
- 48 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства ... / М.С.Слободяник. – С. 19.
- 49 Кулешов С.Г. Новий погляд на структуру документознавства ... / С.Г.Кулешов. – С. 25.
- 50 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства ... / М.С.Слободяник. – С. 19-21.
- 51 Слободяник М.С. Формування загальної теорії документа: історія, сучасність, перспективи / М.С.Слободяник // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 21-23 травня 2007 р. – К., 2007. – С.3-4; Його ж. Документологія: зміст, перспективи // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 4. – С. 4-9; Його ж. Документологія як наукова і навчальна дисципліна // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 травня 2004 р. – К., 2004. – С. 15 та ін.
- 52 Слободяник М.С. Документологія / М.С.Слободяник // Українська архівна енциклопедія: Д-М. Робочий зошит. – К., 2006. – С. 131-133.
- 53 Слободяник М.С. Документологія: зміст, перспективи... / М.С.Слободяник. – С. 4-9.
- 54 Слободяник М.С. Структура сучасного документознавства... / М.С.Слободяник. – С. 19.
- 55 Слободяник М.С. Документологія: зміст, перспективи... / М.С.Слободяник. – С. 4.
- 56 Там само. – С. 5.
- 57 Там само. – С. 4.
- 58 Там само. – С. 5.
- 59 Там само.
- 60 Там само.
- 61 Там само. – С. 6.
- 62 Там само.
- 63 Там само. – С. 7.
- 64 Там само.
- 65 Швецова-Водка Г.М. Структура документознавства і його місце серед суміжних наукових дисциплін /

Г.М.Швецова-Водка // Студії з архівної справи та документознавства. – 2004. – Т. 12. – С. 120-125.

<sup>66</sup> Слободяник М.С. Документологія: зміст, перспективи... / М.С.Слободяник. – С. 9.

<sup>67</sup> Слободяник М.С. Документологія: зміст, перспективи / М.С.Слободяник // Бібліотекознавство. – Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 4. – С. 4-9.

<sup>68</sup> Кулешов С.Г. Новий погляд на структуру документознавства / С.Г.Кулешов // Вісн. Кн. палати. – 2003. – № 10. – С. 24-27; Швецова-Водка Г.М. Структура документознавства і його місце серед суміжних наукових дисциплін // Студії з архівної справи та документознавства. – 2004. – Т. 12. – С. 120-125 та ін.

<sup>69</sup> Слободяник М.С. Документологія: зміст, перспективи... / М.С.Слободяник. – С. 4-9.

<sup>70</sup> Слободяник М.С. Документологія / М.С.Слободяник // Українська архівна енциклопедія: Д-М. Робочий зошит. – К., 2006. – С. 131-133.

<sup>71</sup> Слободяник М.С. Стратегічні пріоритети розвитку бібліотечної справи в Україні / М.С.Слободяник // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 20-22 травня 2008 р. – К., 2008. – С. 5-6; Його ж. Формування загальної теорії документа: історія, сучасність, перспективи // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 21-23 травня 2007 р. – К., 2007. – С.3-4; Його ж. До питання про структуру і проблематику сучасного документознавства // Документознавство та інформаційна діяльність: наука, освіта, практика. Матеріали наук. конф. 18 грудня 2002 року. – К., 2003. – С. 51-52 та ін.

<sup>72</sup> Слободяник М.С. Деякі підсумки і плани на 2007 рік / М.С.Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2007. – № 1. – С. 4-5; Його ж. Концепція та пріоритетна проблематика журналу // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 7-8; Його ж. Рік минулий – рік новий // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2005. – № 1. – С. 4-5; Його ж. Рік минулий – рік майбутній // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 1. – С. 4-5; Його ж. Бібліотечна справа України: стратегічні напрями прориву // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2007. – № 4. – С. 4-6 та ін.

УДК 930.25

## ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ФЕДЕРАЦІЇ КІНОАРХІВІВ

Л.С. Прокопенко, Л.І. Крюкова

Статтю присвячено основним напрямам діяльності Міжнародної федерації кіноархівів як провідного осередку міжнародного співробітництва кіноархівів. Охарактеризовано мету, завдання федерації, її склад та структуру. Проаналізовано основні проекти федерації, її видавничу діяльність. Визначено перспективи участі України в роботі ФІАФ.

Ключові слова: Міжнародна федерація кіноархівів, кіноархіви, міжнародне співробітництво.

The article is devoted to main fields of activities of the International Federation of Film Archives as a leading center of international film archives cooperation. The aims, objects, memberships and structure of federation are described. Its main projects and publishing activity are analysed. The prospects of contribution Ukraine's share to the FIAF work are defined.